

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО

Кафедра підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету

В. Карман
(підпис, ініціал(и), прізвище)

05 вересня 2019 р.
(дата)

РОБОЧА ПРОГРАМА

виробничої практики

«Економічне управління підприємством»

для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

освітнього ступеню «Магістр»
(бакалавр або магістр)

зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
(назва ОПП або ОНП)

Мелітополь 2019 р.

Робоча програма виробничої практики «Економічне управління підприємством» для студентів освітнього ступеню «Магістр» зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – Мелітополь, ТДАТУ ім. Дмитра Моторного, 2019. – 21 с.

Розробник – к.е.н., доцент Грицаєнко Г.І.

Робоча програма практики затверджена на засіданні кафедри «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Протокол № 1 від 29 серпня 2019 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Л.О. Болтянська
(прізвище, ініціали)

Схвалено методичною комісією факультету економіки та бізнесу

Протокол № 1 від 25.09 2019 р.

Голова комісії

(підпис)

А.А. Костякова
(прізвище, ініціали)

1. ОПИС ПРЕДМЕТА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика виробничої практики	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів ECTS: 6	Галузь знань 07 Управління та адміністрування		
Загальна кількість годин – 180 годин	Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»	Курс	Семестр
		1	2-й
Тижневих годин: 30 год.	Ступінь вищої освіти: <u>«Магістр»</u>	Вид занять	Кількість годин
		Практика	180 год.
		Самостійна робота	-
		Індивідуальна робота	-
		Форма контролю: диференційований залік	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Виробнича практика для здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» 1 курсу факультету економіки і бізнесу є невід’ємною складовою освітньо-професійної підготовки. Виробнича практика є важливим етапом навчального процесу у вищому навчальному закладі з метою формування у студентів активного ставлення до здобуття високого рівня наукових і професійних знань, умінь і навичок для майбутньої практичної діяльності в галузі управління та адміністрування.

Виробнича практика є практикою професійного спрямування, а саме – основою уявлення про майбутню професію, вивчення професійних (фахових) функцій майбутніх обліковців у різних сферах господарської діяльності.

Метою проходження студентами виробничої практики є набуття практичних умінь і навичок, закріплення універсальних і професійних компетенцій, набутих ними в процесі навчання.

Завдання виробничої практики:

- визначення сутності економічного управління підприємством та його завдань;
- опанування способів і прийомів технології розв'язання завдань економічного управління підприємством;
- вивчення існуючої системи економічного управління конкретним підприємством;
- дослідження економічного порядку на підприємстві та інструментів його наведення;
- опанування системи бюджетного управління підприємством;
- вивчення організації бюджетного управління підприємством;
- знайомство з технологією формування операційних бюджетів і бюджету доходів і витрат;
- розгляд управління грошовими потоками підприємства на основі бюджету руху грошових коштів і розрахункового балансу;
- знайомство з інформаційним забезпеченням бюджетного управління;
- здійснення фінансової діагностики підприємства;
- знайомство з управлінням робочим капіталом;
- знайомство з управлінням інвестиційним портфелем підприємства;
- знайомство з стратегічне та операційне управління фінансуванням діяльності підприємства.

3. ВИМОГИ ДО ЗНАТЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК СТУДЕНТІВ

У результаті попереднього вивчення відповідної дисципліни студент повинен **знати**:

- основні принципи формування системи економічного управління підприємством;
- правила формування системи бюджетного управління й вимоги до наповнення її елементів;
- організацію та технологію бюджетного процесу на підприємстві;

- особливості управління робочим капіталом у контексті стратегічних та оперативних управлінських рішень;

- засоби формування інвестиційного портфеля підприємства та його оптимізації.

У результаті проходження виробничої практики студент повинен **вміти**:

- аналізувати ефективність системи економічного управління підприємством та оптимізувати її;

- формувати фінансову структуру й регламент бюджетного управління;

- планувати, аналізувати операційні й фінансові бюджети підприємства та їх основні параметри;

- здійснювати фінансову діагностику підприємства та обґрунтовувати управлінські рішення щодо підвищення ефективності діяльності підприємства, його товарної, збутової і кредитної політики;

- обґрунтовувати склад інвестиційного портфеля підприємства, проводити розрахунки з вибору реальних проектів і фінансових інвестицій;

- застосовувати сучасні методичні підходи до оптимізації розміру та структури капіталу підприємства.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Організація виробничої практики здійснюється згідно з «Положенням про проведення практик студентів ТДАТУ» та «Положення про робочу програму виробничої (виробничої) практики та методичні рекомендації до її розробки».

Підставою для проходження практики є наказ ректора. Виробнича практика «Економічне управління підприємством» проводиться у терміни, передбачені навчальним планом. Тривалість виробничої практики «Економічне управління підприємством» відповідно до навчального плану підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» складає 6 тижнів.

Базами практик (місцями проведення) є сучасні господарства, підприємства, організації, установи різних галузей економіки та форм власності на основі угод, а також регіональні навчально-практичні центри на базах сучасних господарств і як виняток структурні підрозділи навчального закладу.

Обов'язки керівника практики від кафедри:

- ✓ здійснює загальну організацію практики, тобто розробляє організаційні заходи, що забезпечують її підготовку та проведення;
- ✓ здійснює контроль за проходженням практики;
- ✓ готує методичні вказівки до проведення виробничої практики студентів, робочу програму з виробничої практики, робочий зошит для роботи;
- ✓ повідомляє студентам про систему звітності з практики, забезпечує високу якість проходження практики згідно з затвердженою програмою;
- ✓ приймає заліки з практики у складі відповідної комісії;
- ✓ подає завідувачу кафедри (у деканат не пізніше 1 жовтня) письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями та пропозиціями щодо поліпшення практичної підготовки студентів;
- ✓ готує підсумковий звіт за результатами практики.

Обов'язки керівника практики від бази практики:

- ✓ здійснює контроль за проходженням практики;
- ✓ контролює забезпечення нормальних умов для проходження практики студентами на базах практики, проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці і техніки безпеки, а також виконання студентами правил внутрішнього трудового розпорядку.

Студент під час виробничої практики повинен:

- ✓ виконувати завдання, передбачені програмою практики та планом-графіком проходження практики;
- ✓ підпорядковуватись чинним у закладі, організації правилам внутрішнього розпорядку;
- ✓ вивчити та суворо дотримуватись правил охорони праці та виробничої санітарії;

- ✓ нести відповідальність за виконану роботу та її результати нарівні зі штатними працівниками;
- ✓ дотримуватись календарного плану проходження виробничої практики;
- ✓ надати керівнику практики письмовий звіт про виконання усіх завдань, здати та захистити звіт про практику у встановлені терміни.

Календарний графік виробничої практики наведено нижче в розрахунку на 5-денний робочий тиждень (табл. 1).

Таблиця 1 **Календарний графік проходження виробничої практики**

№ п/п	Назва завдань і зміст робіт	Тижні проходження практики					
		1	2	3	4	5	6
1.	Визначення сутності економічного управління підприємством та його завдань	2					
2.	Опанування способів і прийомів технології розв'язання завдань економічного управління підприємством	3					
3.	Вивчення існуючої системи економічного управління конкретним підприємством		2				
4.	Дослідження економічного порядку на підприємстві та інструментів його наведення		3				
5.	Опанування системи бюджетного управління підприємством			3			
6.	Вивчення організації бюджетного управління підприємством			2			
7.	Знайомство з технологією формування операційних бюджетів і бюджету доходів і витрат				2		
8.	Розгляд управління грошовими потоками підприємства на основі бюджету руху грошових коштів і розрахункового балансу				3		

9.	Знайомство з інформаційним забезпеченням бюджетного управління					1	
10.	Здійснення фінансової діагностики підприємства					3	
11.	Знайомство з управлінням робочим капіталом					1	
12.	Знайомство з управлінням інвестиційним портфелем підприємства						2
13.	Знайомство з стратегічне та операційне управління фінансуванням діяльності підприємства						2
14.	Захист результатів виконання завдань практики						1
Всього днів		5	5	5	5	5	5

5 ПРОГРАМА (ЗМІСТ) ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Тема 1. Введення в дисципліну «Економічне управління підприємством»

Основною метою вивчення теми є оволодіння знаннями про закономірності й правила взаємоузгоджень ключових параметрів економіки підприємства; походження проблем сучасного вітчизняного підприємства; предмет економічного управління підприємством як галузі знань та навчальної дисципліни. Після засвоєння теми студент повинен вміти структурувати комплекс проблем управління підприємством; визначати генезу положень системи поглядів на управління підприємством, виходячи з різних уявлень про його природу; виокремлювати область функціонального призначення економічного управління підприємством.

Тема 2. Технологія розв'язання завдань економічного управління підприємством.

Основною метою даної теми є вивчення загальної послідовності та змісту процедур прийняття рішень у системі економічного управління підприємством;

сукупності формальних елементів технологій прийняття управлінських рішень; теоретичних конструкцій формування системи показників діяльності підприємства, досягнення яких відповідає цільовим настановам підприємства. Після засвоєння теми студент повинен вміти розробляти процедурно-технологічні схеми прийняття управлінських рішень з урахуванням конкретних ситуацій; обирати сукупність методів, які є найбільш раціональними з огляду на проблемну ситуацію; формувати набори ключових показників і механізми досягнення їх цільових значень.

Тема 3. Системи економічного управління підприємством.

Основною метою теми є вивчення процесу виникнення механізму економічного управління з погляду системного підходу; основних положень процесного підходу до управління; характеристики та взаємозв'язку між зміною витрат, рівнем операційної активності та прибутком у системі СУР-аналізу; основних управлінських завдань контролінгу та його інструментів; методичних підходів до способів досягнення та утримання успішності, збалансованої в кількох напрямках діяльності підприємства. Після засвоєння теми студент повинен вміти формувати теоретичне уявлення про існуючу на підприємстві модель управління та визначати шляхи її вдосконалення; використовувати найефективніші управлінські підходи для підприємств на різних стадіях життєвого циклу, форм власності, галузевої приналежності.

Тема 4. Економічний порядок на підприємстві та інструменти його наведення.

Основна мета вивчення теми полягає в оволодінні знаннями про сутність економічного порядку; основні інструменти управління, за допомогою яких забезпечується економічний порядок на макро- і мікрорівні економіки; зміст регламенту як документа, який упорядковує діяльність у певній галузі; права, обов'язки та правила взаємодії органів управління підприємством й зміст посадових інструкцій фахівців з економіки; методи етичного ведення бізнесу. Після засвоєння теми студент повинен вміти розробляти загальний регламент економічного управління на підприємстві; формувати Положення про

економічні служби на підприємстві; складати посадові інструкції для працівників економічних служб; аналізувати діяльність підприємства з морально-етичних позицій.

Тема 5. Система бюджетного управління підприємством.

Основна мета вивчення теми полягає в оволодінні знаннями про сутність бюджету, об'єкти й суб'єкти бюджетування; бюджетний процес і бюджетний цикл; етапи бюджетного процесу; види бюджетів і затрат за різними класифікаційними ознаками; зміст, функції та завдання системи бюджетування. Після засвоєння теми студент повинен вміти визначати адекватні об'єкти бюджетування залежно від існуючих завдань і потреб підприємства; розробляти типологію бюджетів для конкретного підприємства залежно від його галузевих, структурних та інших особливостей; здійснювати розподіл витрат певного підприємства за різними класифікаційними ознаками для забезпечення процесів бюджетування.

Тема 6. Організація бюджетного управління підприємством.

Основна мета вивчення теми полягає в оволодінні знаннями про сутність фінансової структури підприємства (компанії, фірми, організації); групи об'єктів бюджетування; структуру бюджетного довідника; регламентацію процесу бюджетування; основні елементи бюджетного регламенту. Після засвоєння теми студент повинен вміти визначати об'єкти бюджетування залежно від технології та організації бюджетного процесу; формувати фінансову структуру на основі організаційної структури підприємства з чітким визначення центрів фінансової відповідальності (ЦФВ); розробляти бюджетний регламент підприємства.

Тема 7. Технологія формування операційних бюджетів і бюджету доходів і витрат.

Основна мета вивчення теми полягає в засвоєнні послідовності розробки та змісту операційних бюджетів підприємства; основних критеріїв класифікації витрат для розрахунку собівартості продукції; методів обчислення виробничої та повної собівартості продукції; формату і структури бюджету доходів і витрат

підприємства; методики планування прибутку від операційної діяльності; аналізу чутливості прибутку; методики оцінювання виконання операційних бюджетів за відхиленнями. Після засвоєння теми студент повинен вміти визначати кількість і формат представлення операційних бюджетів; формувати операційні бюджети (бюджет продажів, бюджет виробництва, бюджет прямих витрат на сировину та матеріали, бюджет прямих витрат на оплату праці, бюджет загальногосподарських витрат, бюджет комерційних і адміністративних витрат) та робити відповідні розрахунки; поділяти витрати підприємства на прямі й непрямі, умовно-постійні та умовно-змінні; розраховувати собівартість продукції; консолідувати показники операційних бюджетів у бюджеті доходів і витрат; обчислювати маржинальний доход підприємства, валовий і чистий прибуток, рентабельність продажів; аналізувати чутливість прибутку на основі бюджету доходів і витрат підприємства; аналізувати та оцінювати виконання операційних бюджетів за технологією гнучкого бюджетування; оцінювати виконання бюджетів за відхиленнями.

Тема 8. Управління грошовими потоками підприємства на основі бюджету руху грошових коштів і розрахункового балансу.

Основна мета вивчення теми полягає в оволодінні знаннями про призначення та роль ключових фінансових бюджетів у діяльності підприємства, інформаційну базу, що застосовується для формування планового та фактичного бюджету руху грошових коштів і розрахункового балансу підприємства; структуру надходження й витрачання грошових коштів від основної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства; класифікацію активів і пасивів балансу; взаємозв'язок між операційними та фінансовими бюджетами з прогнозним балансом; технологію складання прогнозного бюджету руху грошових коштів і розрахункового балансу підприємства; регламент формування, аналіз виконання та коригування бюджету руху грошових коштів і розрахункового балансу підприємства. Після засвоєння теми студент повинен вміти складати платіжний календар (графік) надходження грошових коштів від дебіторів і графік погашення кредиторської

заборгованості, прогнозний звіт про рух грошових коштів; узгоджувати операційні та фінансові бюджети з розрахунковим балансом підприємства.

Тема 9. Інформаційне забезпечення бюджетного управління.

Основна мета вивчення теми полягає в оволодінні знаннями про основні принципи автоматизації бюджетування залежно від існуючої на підприємстві облікової політики; базові характеристики програмних продуктів; основні підходи до автоматизації бюджетування на підприємстві. Після засвоєння теми студент повинен вміти систематизувати вимоги до організації збору і обробки планової та фактичної інформації про господарську діяльність при розробці проекту автоматизації бюджетування на підприємстві.

Тема 10. Фінансова діагностика підприємства.

Основною метою вивчення теми є засвоєння різниці між такими ключовими категоріями: «фінансовий аналіз», «фінансовий моніторинг», «фінансова діагностика»; інформаційних потоків, що цікавлять основних користувачів фінансової інформації підприємства; принципів побудови системи фінансової діагностики чи моніторингу; переваги, недоліки та можливості застосування традиційних і новітніх методів і моделей фінансової діагностики. Після засвоєння теми студент повинен вміти визначати фінансову стійкість підприємства на основі по-переднього агрегування статей балансу; проводити вертикальний і горизонтальний аналіз активів і пасивів балансу підприємства; здійснювати розрахунки фінансових показників (коефіцієнтів) підприємства за групами ліквідності, платоспроможності, оборотності, рентабельності тощо; аналізувати фактично досягнуті показники й обґрунтовувати управлінські рішення щодо їх поліпшення.

Тема 11. Управління робочим капіталом.

Основною метою вивчення теми є засвоєння матеріалу про понятійно-категоріальний апарат теми (робочий капітал, операційний, фінансовий і виробничий цикл, кредитна політика); чинники впливу на розмір і структуру робочого капіталу; структуру робочого капіталу; види запасів підприємства, типи дебіторської заборгованості; завдання та особливості управління робочим

капіталом для компаній різних бізнес-профілів і напрямів діяльності; сутність ідеальної, консервативної, компромісної та агресивної моделей фінансування оборотного капіталу та передумови їх застосування. Після засвоєння теми студент повинен вміти проводити обчислення потреби в різних видах запасів, аналізувати ефективність використання запасів, обґрунтовувати економічні рішення щодо закупки та формування запасів; аналізувати структуру дебіторської заборгованості й планувати її обсяг; здійснювати розрахунки для ідентифікації моделі фінансування оборотних активів; оптимізувати структуру джерел фінансування оборотних активів.

Тема 12. Управління інвестиційним портфелем підприємства.

Основною метою вивчення даної теми є засвоєння сутності, напрямів, принципів формування портфеля інвестиційних проектів; порядку портфельного інвестування в межах напрямів діяльності підприємства; особливостей оптимізації портфеля реальних інвестицій для випадків відповідно неподільних і подільних проектів. Після вивчення теми студент повинен вміти формулювати та розв'язувати задачі оптимізації структури капіталовкладень в межах ділового портфеля підприємства; використовувати моделі раціонального портфельного інвестування в разі нечітких вихідних даних; здійснювати оптимізацію портфеля фінансових інвестицій за допомогою класичних підходів.

Тема 13. Стратегічне та операційне управління фінансуванням діяльності підприємства.

Основна мета вивчення теми полягає у засвоєнні матеріалу про структуру джерел фінансування підприємства; основні принципи та етапи формування ефективної політики управління власними фінансовими ресурсами підприємства; головні принципи формування капіталу; основні підходи та моделі формування оптимальної структури капіталу підприємства; принципи та етапи формування дивідендної політики підприємства; головні теоретичні підходи та види дивідендної політики. Після вивчення теми студент повинен вміти визначати загальну потребу підприємства у власних і залучених

фінансових ресурсах; розраховувати вартість власного та залученого капіталу; формувати та ефективно впроваджувати політику управління капіталом підприємства, дивідендну політику.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час проведення виробничої практики з метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при виконанні програми використовуються такі методи навчання, як: проведення досліджень, аналізу, складання графічних схем, таблиць, програм, самостійна робота з рекомендованою літературою та джерелами Інтернет тощо.

7. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Порядок отримання диференційованого заліку.

Студенти звітують про виконання програми в останній робочий день виробничої практики.

Форма звітності студента за практику – це подання письмового звіту на рецензування керівнику практики від навчального закладу. До письмового звіту додаються документи визначені університетом (щоденник практики) та кафедрою (форми фінансової та статистичної звітності підприємства).

По закінченні виробничої практики «Економічне управління підприємством» комісія приймає залік у студентів в останні дні її проходження на базі практики (як виняток), або у вищому навчальному закладі в останні 2-3 дні виробничої практики або протягом місяця після її закінчення, або з початку наступного семестру.

Підведення підсумків практики оцінюється диференційованим заліком.

Перелік питань, що виносяться на залік.

До початку і по закінченні виробничої практики студенти повинні пройти підсумковий контроль по дисципліні «Економічне управління підприємством» (НІП ТДАТУ).

Методика оцінювання та розподіл балів, що присвоюються студентам

Після завершення строків практики студенти докладають про виконання програми практики. Форма звітності - надання складеного звіту, оцінений та підписаний керівником практики від кафедри. Підсумки практики підводяться в процесі складання студентом заліку комісії, яка призначається завідувачем кафедри. Результати складання заліку з практики заносяться в список-відомість виробничої практики, проставляються в заліковій книжці. Керівник практики інформує кафедру щодо фактичних термінів початку й закінчення практики студентами, про їх дисципліну, стан охорони праці на базі практики та з інших питань організації чи проведення практики.

Загальне оцінювання роботи студентів здійснюється шкалою ECTS (табл.3).

Таблиця 3

Структура диференційованого заліку з виробничої практики

Модуль	Види робіт	Форма звітності	Кількість балів
1	Інструктажу з порядку проходження практики та з охорони праці і безпеки життєдіяльності. Отримання звітної та методичної документації. Прибуття на базу практики, зустріч із керівництвом, ознайомлення із історією, структурою, роботою, організацією питань охорони праці. Підготовка та оформлення звіту із проходження практики. Робота із літературою, пошук матеріалів до звіту та індивідуальному завданню.	Журнал інструктажу з питань охорони праці. Журнал обліку видачі завдання на практику. Звіт	0...10
2	Виконання робіт під час практики	Щоденник з практики (для виробничої) Відгук керівника практики від бази практики	0...30

3	Підведення підсумків проходження практики. Підготовка та пошук матеріалів для формування звіту із проходження практики. Оформлення щоденнику, звіту та індивідуального завдання. Надання звітної документації на рецензування керівнику практики від навчального закладу.	Щоденник з практики (для виробничої) Звіт із проходження практики,	0...10
4	Захист звіту з практики	Щоденник з практики (для виробничої) Звіт із проходження практики Залікова відомість.	0...50
Всього балів			100

Переведення підсумкової оцінки академічної успішності в балах до показників за державною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) та до шкали оцінювання, що прийнята в ECTS представлено в таблиці 4.

Таблиця 4

**Шкала оцінювання проходження студентами виробничої практики
«Економічне управління підприємством»**

Сума балів за всі види виробничої діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

Порядок підведення підсумків практики

Оцінка за практику вноситься в список - відомість виробничої практики і в залікову книжку студента. Записи і підпис з виробничої практики здійснює викладач – керівник (и) практики.

Члени комісії ставлять свої підписи тільки на титульному аркуші практики та у відомостях. Відомості робляться у 2 примірниках. Перший залишається на кафедрі, другий надається у деканат.

Студент, який не виконав програму практики і отримав незадовільну оцінку при складанні заліку, направляється на практику повторно в періоду навчального семестру або канікул.

Студент, який в останнє не отримав задовільну оцінку з практики в комісії, відраховується з університету.

За підсумком практики викладач – керівник (и) практики складає звіт. Звіт по практиці має наступну структуру:

- Титульний аркуш;
- Вступ (де вказується відповідно яких документів проводилась практика);
- Основна частина (де стисло вказується яким чином і з ким проводилась практика, місця проведення практики, контроль проходження практики, дані результатів практики зведених у таблицю, їх аналіз);
- Висновки та пропозиції;
- Додаток до звіту (список - відомість виробничої або виробничої практики);
- Звіт підписується викладачем – керівником практики від кафедри.

Підсумки виробничої практики обговорюються на засіданні кафедри, підсумкових конференціях студентів з практики, а загальні підсумки - на засіданнях ректорату, деканатів, Вченій раді університету, факультетах.

9. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Робоча програма з проведення виробничої практики.
2. Методичні вказівки до проведення виробничої практики.
3. Робочий зошит з виробничої практики.
4. Посібники, підручники відповідно професійних компетенцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева Л.О. Економіка підприємства: Навчальний посібник. / Л.О. Болтянська, Л.О. Андреева, О.І. Лисак. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 668 с.;
2. Андреева Л.О. Ідентифікація стратегічної поведінки сільськогосподарських підприємств / Л.О. Андреева // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / За ред. М.Ф. Кропивка. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2013. – № 4 (24). – С. 13-19;
3. Андреева Л.О. Моделювання роботи економічного механізму маркетингу / Л.О. Андреева // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / За ред. М.Ф. Кропивка. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2013. – № 2 (18), том 5. – С. 7-14;
4. Андреева Л.О. Системний аналіз організації / Л.О. Андреева // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / За ред. М.Ф. Кропивка. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2012. – № 2 (18), том 5. – С. 7-14;
5. Андреева Л.О. Стратегічне планування – фундамент довгострокового бізнесового благополуччя / Л.О. Андреева // Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки) / За ред. М.Ф. Кропивка. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2011. – № 4– С. 32-41;
6. Андреева Л.О. Удосконалення методичного забезпечення стратегічного планування діяльності підприємства / Л.О. Андреева, Л.О. Болтянська, М.І.

- Грицаєнко та ін. // Науково-прикладні основи ефективного розвитку аграрного сектору економіки: Монографія. – Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2014. – 272 с. – С. 5-57;
7. Андрєєва Л.О. Аналітична оцінка діяльності м'ясопереробних підприємств регіону / Л.О. Андрєєва, О.І. Лисак // Інноваційна економіка – 2016. – №1-2 (61). – С. 141-146;
 8. Андрєєва Л.О. Методичні аспекти стратегічного розвитку підприємств / Л.О. Андрєєва, О.І. Лисак // Бізнес Інформ – 2016. – № 6.– С. 227-231;
 9. Грицаєнко Г.І. Інвестиції в технічне забезпечення аграрного виробництва [Електронний ресурс] / Г.І. Грицаєнко, І.М. Грицаєнко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – вип. 12. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/12-2016/14.pdf>;
 10. Грицаєнко Г.І. Основи інвестиційної діяльності: навчальний посібник. / Г.І. Грицаєнко – Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2014. – 224 с.;
 11. Грицаєнко Г.І. Соціальні інвестиції в соціальний капітал / Г.І. Грицаєнко, М.І. Грицаєнко // Бізнес Інформ. – 2018. – № 1. – С. 188-194;
 12. Грицаєнко Г.І. Соціальні інвестиції: сутність, стан та особливості здійснення на селі / Г.І. Грицаєнко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2018. – № 1. – С. 126-132;
 13. Грицаєнко М.І. Кадрове забезпечення аграрної науки України / М.І. Грицаєнко // Економіка розвитку. – 2014. – № 4 – С. 19–25;
 14. Грицаєнко М. Трансакційні витрати національної економіки: сутність, класифікація та оцінка [Електронний ресурс] / Микола Грицаєнко // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2017. — Вип. 2 (17). — С. 41-55. — Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2017/17hmikto.pdf>;
 15. Грицаєнко М.І. Довіра як передумова розвитку підприємницької діяльності / М.І. Грицаєнко // Бізнес Інформ. – 2016. – №12. – 143-148;

16. Грицаєнко М.І. Соціальний капітал у становленні підприємницької мережі аграрної сфери України / М.І. Грицаєнко // Економіка АПК. – 2017. – №5 – С. 58-64;
17. Грицаєнко М.І. Сутність соціального капіталу та його особливості в аграрній сфері / М.І. Грицаєнко // Економіка АПК. – 2018. – №1. – С. 60-65;
18. Грицаєнко М.І. Трансакційні витрати на макро-, мезо- та мікрорівнях / М.І. Грицаєнко // Економіка та управління АПК. – 2018. – №1. – С. 124-133;
19. Грицаєнко М.І. Трансакційні витрати: сутність, класифікація та зв'язок з соціальним капіталом / М.І. Грицаєнко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2017. – №4. – С. 249-255;
20. Економічне управління підприємством [Текст] : навч. посібник / [Н. М. Євдокимова, Л. П. Батенко, В. А. Верба та ін.] ; за заг. ред. Н. М. Євдокимової ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – К. : КНЕУ, 2011. – 327 с.;
21. Жданов С.А. Механизмы экономического управления предприятием: Учеб. пособие для вузов. / С.А. Жданов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 319 с.;
22. Завадських Г.М. Дослідження сучасного стану інвестиційної сфери аграрних підприємств / Андрєєва Л.О., Болтянська Л.О. та ін. // Науково-прикладні основи ефективного розвитку аграрного сектору економіки: Монографія. – Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2014. – 272 с. – С. 155-208;
23. Gritsaenko H. Investments in the technical support of agrarian production / H. Gritsaenko, I. Gritsaenko // Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Управління ресурсним забезпеченням господарської діяльності підприємств реального сектору економіки», (Полтава, 30 жовтня 2017 р.) – Полтава: РВВ ПДАА, 2017. – С. 139-142.
24. Gritsaienko H. Investment of agricultural machinery in agricultural production of Ukraine / V. Didur, H. Gritsaienko, I. Gritsaienko // МАШИНЫ ДЛЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА 2017 : материалы V Международного научного

конгресса, г. Варна, Болгария, 21-24 июня 2017 г. – Варна, 2017. – С. 125-129.

25. Gutkevych S., Zavadskiyh Investment strategy of agrarian sector / С. Гуткевич, Г. Завадських // Интеллект XXI, 2015 №1.- С.70-76.
26. Hrytsaienko H., Hrytsaienko I., Bondar A. and Zhuravel D. Mechanism of Investment of Technical Service in Agricultural Households. Modern Development Paths of Agricultural Production. 2019. pp. 29-40.
27. Hrytsaienko M., Hrytsaienko H., Andrieieva L. and Boltianska L. The Role of Social Capital in Development of Agricultural Entrepreneurship. Modern Development Paths of Agricultural Production. 2019. pp. 427-440.
28. Hrytsaienko M., Rogach Y. and Zorya M. Location of Social Capital in the Labor Protection of the Enterprise. Modern Development Paths of Agricultural Production. 2019. pp. 41-52.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Навчально-інформаційний портал ТДАТУ ім. Дмитра Моторного
<http://nip.tsatu.edu.ua>
2. Наукова бібліотека ТДАТУ ім. Дмитра Моторного
<http://www.tsatu.edu.ua/biblioteka/>
3. Методичний кабінет кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.
4. Internet.